

**Дика О.С., к.е.н., доц.,
доцент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир**

ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ПРАВНИКА

У сучасних умовах розвитку правової держави та демократичного суспільства дедалі більшої актуальності набуває проблема інтеграції психологічних знань у юридичну практику. Професійна діяльність юриста не обмежується лише знанням законів і механічним їх застосуванням. Вона передбачає постійну взаємодію з людьми – потерпілими, свідками, підозрюваними, клієнтами, колегами, представниками державних інституцій. У кожній такій взаємодії важливу роль відіграють психологічні чинники: емоції, мотивація, особливості сприйняття й поведінки особистості. Саме тому викладання дисципліни «*Основи психологічних знань в юридичній практиці*» має стратегічне значення для підготовки сучасного фахівця-правника.

Юридична діяльність охоплює різні напрями: кримінальне переслідування, захист у суді, вирішення цивільних спорів, нотаріальну практику, правотворчу роботу. В усіх цих сферах юрист стикається з людьми, чії емоційні стани та поведінкові реакції суттєво впливають на хід справи. Психологія свідчень, наприклад, допомагає зрозуміти, чому люди по-різному відтворюють події, які сталися, як впливають на достовірність показань стрес, тиск чи навідні запитання. У судовій діяльності психологічні знання потрібні для оцінки поведінки підсудного, сприйняття присяжними інформації, ефективного ведення дебатів. В адвокатській практиці без уміння налагоджувати довірливі стосунки з клієнтом, управляти власними емоціями та допомагати подолати стрес неможливо забезпечити якісний захист.

Сучасний юрист повинен володіти низкою ключових психологічних компетентностей. Передусім це комунікативні навички, а саме: уміння слухати, ставити уточнюючі запитання, переконувати, вести переговори. Важливим є розвиток емоційного інтелекту, який передбачає здатність розпізнавати власні емоції та емоції інших, регулювати їх і використовувати у процесі професійної взаємодії. Не менш значущою є психологічна стійкість – здатність працювати в умовах високого рівня стресу, зберігати самоконтроль у ситуаціях тиску чи конфлікту, приймати виважені рішення. Окремого значення набувають навички медіації та врегулювання конфліктів, що дозволяють знаходити компроміс і забезпечувати баланс інтересів сторін.

Викладання дисципліни «*Основи психологічних знань в юридичній практиці*» має не лише теоретичний, а й практичний характер. Поряд із лекційним матеріалом важливе місце займають практичні заняття: рольові ігри, моделювання слідчих дій, аналіз психологічних кейсів, тренінги з розвитку комунікативних умінь. Така інтерактивна форма навчання сприяє формуванню у студентів не тільки знань, а й реальних навичок, які вони зможуть застосовувати у своїй професійній діяльності. Важливою складовою є також ознайомлення з міжнародною практикою, зокрема рішеннями Європейського суду з прав людини, який у багатьох справах підкреслює значення психологічних аспектів – права на справедливий суд та необхідність урахування вразливості окремих категорій осіб.

Інтеграція психології в юридичну освіту виконує кілька функцій, серед яких ми виділимо наступні:

- сприяє підвищенню професійної компетентності майбутніх правників, які отримують ширший інструментарій для розуміння та впливу на поведінку людей;
- забезпечує розвиток особистісних якостей юриста – емпатії, толерантності, уміння працювати в команді;
- формує відповідальну громадянську позицію, оскільки юрист стає здатним не лише захищати права окремих клієнтів, а й сприяти зміцненню верховенства права та демократичних цінностей у суспільстві.

Таким чином, дисципліна «Основи психологічних знань в юридичній практиці» є важливим елементом сучасної правничої освіти. Вона поєднує у собі фундаментальні знання психології та практичні навички, необхідні для майбутньої професії. Її викладання дозволяє підготувати юриста нового покоління – компетентного, стресостійкого, здатного до ефективної комунікації, готового працювати в умовах складних соціально-правових викликів. У перспективі це підвищує не лише якість правозастосовної практики, а й рівень довіри громадян до правової системи в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лялюк Г.М. Особистісні ресурси психолога як чинник подолання напружених ситуацій у професійній діяльності в умовах воєнного стану. Габітус. 2024. Випуск 57. С. 226-232. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2024/57-2024/39.pdf>
2. Пономарьов О., Козубцова Л., Козубцов І., Ткач В. Адміністративно-правові засади уповноваження органів сектору безпеки та оборони щодо організації заходів кібердорозвідки. Електронне фахове наукове видання «Кібербезпека: освіта, наука, техніка». № 1(21). С. 6-16. DOI: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2023.21.616>
3. Штепа О. Аналіз та інтерпретація емпіричної багатофакторної моделі психологічної ресурсності особистості. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». 2015. Випуск 28. С. 670-682. DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-28.%p>

Дикий А.П., д.е.н., доц.,
професор кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА БЕЗПЕКА В КІБЕРПРОСТОРІ ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ

У XXI столітті інформаційні технології стали невід’ємною частиною суспільного розвитку, а кіберпростір – новим виміром функціонування держави, економіки та права. Зростання цифрових сервісів, електронного урядування та міжнародних комунікацій супроводжується виникненням нових ризиків: кібератак, несанкціонованого доступу до інформації, шахрайства у віртуальному середовищі. У таких умовах формування цифрової компетентності майбутніх юристів стає одним із ключовим завданням правничої освіти.

Дисципліна «Інформаційні технології та безпека в кіберпросторі» забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти до роботи в умовах цифрової трансформації та формує розуміння ролі правових механізмів у забезпеченні інформаційної безпеки. Викладання цього курсу орієнтоване не лише на ознайомлення з технічними аспектами інформаційних технологій, але й на оволодіння правовими інструментами протидії кіберзлочинності.

Сучасний правник має володіти комплексом знань, що стосуються сфери застосування інформаційних технологій, зокрема щодо:

- нормативно-правової бази кібербезпеки (Конституцію України, Закони України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», міжнародні документи (Конвенція про кіберзлочинність, Загальний регламент про захист даних (GDPR), Стандарт ISO/IEC 27001 «Система менеджменту інформаційної безпеки»);
- правових механізмів боротьби з кіберзлочинами, включаючи особливості розслідування злочинів у кіберпросторі, збору й використання електронних доказів;
- прав людини у цифровому середовищі, а саме право на: приватність, захист персональних даних, свободу слова та безпеку інформації.